

Ko odide nekdo izmed nas ...

V spomin na Johna Southgatea

Ko odide nekdo izmed nas, je to vedno izguba. Tudi če si z njim izgubil stik že davno prej. Ko se človek, s katerim si nekoč imel intenzivne stike, zgubi s tvojega življenjskega obzorja, ne zaradi kakšnih nesoglasij ali zamer, ko se pač vajine življenjske poti razidejo, bolj zaradi naključnih dogodkov, izgube pravzaprav ne doživiš, morda celo ne opaziš. Seveda te nanj občasno spomni kakšna skupna stvar. Na Johna se spomniš, ko vzameš v roko njegovo delo, ko ga citiraš ali usmeriš študentke in študente, naj berejo njegove stripe.¹ Ob lepih spominih ti je lepo, občutek izgube, ki se nakaže, pa nemudoma potolažiš z mislijo, da ga boš poklical, mu pisal, obiskal – a tega seveda ne storiš, kakor tega nisi naredil že vrsto let. A ko človek umre, je ta, prej komaj zaznavna izguba dokončna, neizpodbitna.

Takrat je priložnost za slovo, tokrat dokončno. Čeprav potrti, obujamo lepe spomine. Na človeka, na trenutke, ki smo jih skupaj preživeli, na stvari, ki smo jih skupaj delali. Je čas izgube in rekonstrukcije. Je čas prehoda – ne samo za Johna, tudi za nas. Kar je bilo njegovo in naše, je zdaj samo naše. Johna ni več, da bi nam ugovarjal, ko se odzovemo na njegovo misel, ali pa, da bi, kakor se je pogosto zgodilo, bil presenečen in bi rekel: »Še sam se tega ne bi spomnil!« Tudi sicer velja, da se, ko nekaj izrečeš, zapišeš, temu tudi odrečeš. Ko te ni več, to postane absolutno. Johnu nikoli ni bilo posebej mar za to, zadovoljen je bil, da lahko kaj podari, in vesel, če smo darilo sprejeli. Zdaj, ko mu ne more biti mar, je mar nam. Kar je ustvaril, ni dediščina, je skupno dobro. Skupno dobro, ki ga lahko vsak uporabi na svoj način in za svoj namen. Skupno ni le v tem, da je vsem na voljo, skupno je tudi, ker nas, hoteli ali ne, povezuje. Tako, kakor nas je nekoč povezal prav z Johnom.

*

Johna sem prvič srečal na ljubljanski železniški postaji, kolodvoru. Spoznal sem ga, kot mi je naročil, po klobuku in pipi, tudi po dveh najstniških otrocih

1 Po nekem naključju je bilo v zadnjih dveh letih takih priložnosti veliko. Johnov strip o skupinski dinamiki sem izdatno uporabil v Osijeku ob izvedbi predmeta Skupinsko delo in se nanj izdatno skliceval v blogih, ki so takrat nastali (Flaker, 2019) in bodo v kratkem izšli v knjižnem formatu. Nazadnje pa v drugi knjigi o dezinstitutizaciji (v poglavju o osemdesetih letih), ki sem jo končeval prav takrat, ko je John preminil.

– Leonu in Eli.² Utrujeni od 24-urne vožnje so bili veseli, da so prispeli na cilj. Pravzaprav ne še, čakala jih je, po premoru, še pot (takrat ne z avtom, ampak vlakom) na tabor Črnega Mrava v Marindolu ob Kolpi. Od tam pa na poletno šolo v Štatenberg.

Seveda smo Johna poznali že prej, a le po njegovih delih. Prvič sem ga zasledil leta 1978 v članku v reichovski reviji *Energy and Character*, ki jo je urejal David Boadella in na katero sem se kot nadobuden reichovec naročil. Članek (Southgate in Randall, 1978) je pritegnil pozornost, saj je odstopal od siceršnje vsebine revije, ki se je ukvarjala predvsem s temami reichovske telesne terapije, včasih tudi z vprašanjem »energije«, kot jo je zasnoval Reich – tako v filozofskem kot tudi eksperimentalnem pomenu. Tu pa je bil članek, ki se je ukvarjal s psihodinamiko procesov samoupravljanja oz. »delovne demokracije« v zadrugah. Privlačila je ne le manjkajoča družbena razsežnost, ampak tudi skupinska dinamika, ki je pomembno krojila življenje raznih terapevtskih šol, a so večinoma bile zanjo slepe. Ne le za boljše delovanje teh skupinic, temveč tudi pri samem terapevtskem delu, ki je večinoma potekalo skupinsko, a brez posebnega ozira, kaj se v *skupini* dogaja. Mene osebno je branje tega članka motiviralo, da sem končno prebral Bionovo klasiko (1963).

Ta drobec sem skoraj pozabil, dokler mi John ni poslal stripa, ki je celostno predstavil študijo, o kateri je poročal (Southgate in Randall, b.d.). Je pa pomemben za razumevanje Johnove poti in sploh stanja duha na začetku neoliberalizma. V takšne terapije in v gibanje za človeško rast (oz. nove humanistične terapije) so se v sedemdesetih letih v veliki meri zatekli aktivisti, 68. Nova levica je namreč zahtevala spremembo ne le ekonomskih družbenih razmerij, temveč tudi miselnosti, prevrat v naših glavah in dušah. Revolucijo subjektivnosti. Po zatrtju revolucionarnega vrenja, ko ni bilo več toliko množičnih protestov, zasedb fakultet, šol in tovarn, so bile aktivistom na voljo tri opcije. Prva je bila trdovratno vztrajati v političnem boju, se organizirati podtalno in militantno z namenom sprožitve ljudskega oboroženega upora – tako so nastale Rdeče brigade v Italiji in Frakcija rdeče armade v Nemčiji. Druga je bila »dolgi pohod skozi institucije«, tretja pa spreminjati subjektivnost – miselnost, odnose, sebe – to pa je pomenilo udinjati se v psihoterapiji.³

A ta terapija je morala biti drugačna od klasičnih. V duhu tistega časa je morala biti skupinska, neposredna in nekonvencionalna. Morala je obljubljeni nekaj več kot ležanje na kavču, morala je organizirati (ali vsaj inscenirati) duševni prevrat, izbruh potlačenih čustev, upor proti ponotranjenim avtoritetam in hipno osvoboditev in možnost ustvarjanja povsem drugačnih odnosov *tukaj in zdaj*. John se je iz organizatorja demonstracij prelevil v organizatorja takšnih novih terapevtskih dogodkov in praks. Med drugim je bil, če se prav spomnim, tudi eden izmed vodilnih članov *Quaesitorja*, prvega centra za osebno rast in humanistično terapijo v Londonu; nekaj časa ga je vodil drugi naš znanec David Brandon.

² Leon je dobil ime po Trockem, Ela bržkone zaradi jazza.

³ V revolucionarnem vrenju osemindesetega so na novo odkrili Wilhelma Reicha, ki je govoril prav o tem in ponudil sintezo med marksizmom in psihoanalizo. Zato ni čudno, da se je veliko aktivistov v svinčenih letih usmerilo prav v reichovske pristope.

Problem, s katerim so se morali ob prehodu iz političnih gibanj spopasti v terapevtska nekdanji aktivisti in antiavtoritarci, je bil v tem, da je že sam obrazec, ki ga terapija uvaja, avtoritaren. Zelo očitno je, da je terapevt avtoriteta, pa naj je še tako sproščena in prisrčna. Odvisnost terapevtov od nje pa očitna. Razrešitev protislovja med odvisnostjo od avtoritete terapevta in bojem zoper patriarhalno avtoriteto se je kazala v skupinah brez vodij (*leaderless groups*) in pa v svetovanju – terapevtskem delu na vzajemen način.

Bosonogi psihoanalitik (Southgate, 1976) je Johnovo delo, ki je najbrž doživelo največ ponatisov. Je sinteza dveh tradicij – samoanalize, kakor jo je že zdavnaj zasnovala socialno usmerjena psihoanalitičarka Karen Horney, in svetovanja (*co-counseling*), ki ga je desetletje prej razvil Harvey Jackins. Na eni strani gre za povsem logično sintezo, saj gre za podobno prakso, na strani teorije pa, v luči tistega časa, za nezdružljivi teoretski izročili. In prav v tem je bila tudi sicer genialnost Johnovih sintez, sestaviti na videz nezdružljive komponente, ki potem delujejo kot celota.

Prav ta majhen priročnik je bil povod, da smo se z Johnom povezali. Lidiji Kunič, takratni knjižničarki in predavateljici angleščine na Višji šoli za socialne delavce se je zdel strip tako odličen, da ga je kar začela prevajati in smo ga sklenili na bolj kot ne fanzinski način izdati. Da pa ne bi bil povsem piratski, sem pisal Johnu in s povratno pošto dobil paket, v katerem je bilo – še več stripov.

Strip o skupinski dinamiki v skupnosti (*community and co-operative group dynamics*) (Southgate in Randall, 1980; slovenska dopolnjena izdaja: Southgate in Randall, 1988) je bil tombola. Bil je natančno tisto, kar smo si želeli. Govoril je o resničnih skupinah, ki samoraslo delujejo v skupnosti, ne pa o skupinskih procesih v posebnih, umetno ustvarjenih skupinah, ki jim je spoznavanje skupinskih procesov glavni in edini namen. Skupinsko dinamiko je umestil v družbeni kontekst, v okvir tega, kar skupina dela in si želi ustvariti – torej v okvir organizacijskih in proizvodnih procesov, ne le čustvenih dogajanj. Fascinirala nas je pa tudi sinteza, ki jo je John ustvaril, in sicer sinteza treh avtorjev, treh misli, ki so za nekatere izmed nas bile magistralnega pomena.

Želja skupine in ugotovitev, da je dogajanje v skupini odvisno prav od zmožnosti skupine željo uresničevati oziroma od notranjih in zunanjih ovir, da bi jo uresničili, je bilo Johnovo izhodišče za razmislek o skupini. Se pa želja, tako John, oblikuje v orgazmičnem procesu, ciklu. To je življenjska in radoživa ustvarjalna osnova skupine, ki jo je John prevzel od Reicha, a jo v luči skupinskih procesov razumel na Bionov način – kot sklenjeno sosledje negovanja, energiziranja, vrha in sproščanja. Tako je John preimenoval Bionove osnovne predpostavke odvisnosti, boja ali bega in parjenja. Te se pojavijo tako, kot jih je opisoval Bion, takrat, ko se zgodijo zastoji (v Reichovem besedišču »staze«) pri uresničevanju skupinske želje, iz ustvarjalnega skupinskega procesa nastane kaotično izmenjevanje temeljnih počutij o metafizičnem namenu skupine. Vmesne skupine niso več sinteza oz. kompromis med »delovno skupino« in osnovnimi predpostavkami, kot je nakazoval Bion, temveč med ustvarjanjem in destrukcijo, med zmožnostjo in nezmožnostjo uresničevanja skupinskih želja.

Tretji kralj, ki ga je John postavil na prizorišče, je bil ob Reichu in Bionu Paolo Freire. A ta nastopi drugače kot prva dva. Ne vzpostavlja osnovne matri-

ce dogajanja v skupini, pač pa je orodje skupine, da bi postala ustvarjalnejša. Freirov pristop omogoča ozaveščanje o resničnih skupinskih in skupnih željah in načrtovanje delovanja v skupno dobro, s tem pa tudi večjo stopnjo ustvarjalnega procesa. Raziskovanje želje na institucionalni oz. statutarne ravni, na ravni skupinske ali dejanske želje, osebnih in na koncu nezavednih želja v skupini, ozaveščanje o fazah razvoja in delovanja skupine na registrih produkcije, organizacije in čustvenih odzivov, je akcijsko raziskovanje, način, kako skupina postane subjekt.

Prav strip kot medij, ob Johnovi tenkočutnosti in inventivnosti, omogoča predstavitev razmeroma zapletene materije na dokaj razumljiv, a ne poceni način. Prav okvirčki, njihovo sosledje, mešanica risb, izjav protagonistov in spremnega teksta omogoča, da je John postavil tri opuse treh pomembnih ljudi enega zraven drugega – tako da so se ne le dopolnjevali, ampak tudi medsebojno oplajali. V njem bralec dobi osnovno informacijo o Bionu, Reichu in Freiru, hkrati pa zelo dober vpogled v delovanje skupin v njihovem »naravnem« okolju, vpogled, ki je dovolj praktičen, da človeka opremi za delovanje. Johnov strip ni banalizacija kompleksne teorije, ni poljudnoznanstvena predelava ezoteričnega védenja, je predstavitev teorije v njeni praktični izpeljavi (praksis), nared za uporabo.

Tudi sicer, v navadnih linearnih besedilih, je John uporabljal slike, sheme, ki ponazarjajo procese. Bil je velik shematik in je s temi shemami omogočil spoj med idejami in pojmi, ki se sicer zdijo nezdružljivi, ki imajo svojo lastno logiko in konsistentnost, ki je ni mogoče uporabiti na povsem drugi ravni človekovega obstoja oz. delovanja družbe. Prav stripovski način razmišljanja in izkušnja jazz glasbenika (John je bil odličen pianist) sta mu omogočila ustvarjati sinteze tam, kjer jih drugi nismo mogli, in ki niso bile le površna eklektika trendov tistega časa.

To pa je bilo izjemno pomembno v tistem času. Takrat se je namreč končevala sektaška ekskluzivnost, ki so jo zahtevale posamezne šole, ki so se od Freuda (in še pred njim) cepile od osnovne usmeritve, in je vsaka posebej, pa čeprav so se ukvarjale z zelo podobno snovjo, zahtevala podrejanje njenim kanonom. V pohodu iskanja resnice je resnica lahko samo ena. V resnici pa se je zgodilo prav nasprotno. Množenje, pravzaprav rojenje psihoterapevtskih šol in teorij, ki so jih spremljale, je ustvarilo terapevtski nakupovalni center, v katerem so se ljudje, željni spoznanja, sprehajali od stojnice do stojnice, nabirali izkušnje in jih potem pri svojem delu ali preprosto v življenju uporabljali, večinoma neselektivno.

Sprehajal se je tudi John. A njegov sprehod je bil nekoliko drugačen. Podobno kot se je sprehajal po taboru in opazoval otroke pri igri, ne da bi se prav zares v dogajanje vključil, hkrati pa si dovolil navdušenje ob tem, kar je videl, je dojemal nepregledno in kaotično pokrajino raznih praks dela z ljudmi. Kot se je na taboru potem raje umaknil v jedilnico ali bližnjo gostilno, da bi o tem, kar je videl in doživel, premislil, skiciral shemo, ki naj bi izkušnjo zajela, je storil tudi ob svojih teoretskih in prakseoloških sprehodih. Njegova prednost je bila tudi v tem, da ni nikoli (razen morda na koncu svoje kariere) pripadal kaki »šoli« ali hotel ustanoviti svojo, raje se je, kot odbegli junec, pasel tam,

kjer je bila trava sveža in okusna. Zato je čar njegovih mnogih sintez prav v tem, da v njih misli, pogledov, ki jih je spoznaval pri raznih avtorjih, ni podredil tisti misli, ki naj bi nastajajočemu miselnemu sistemu bila vodilna. V delovanju skupine so registri čustev, proizvodnje in organizacije enako pomembni, se izmenjujejo v različnih pojavnosti, od katerih ima vsaka svojo logiko. Prav tako ni merodajna niti institucionalna »želja«, ne osebna, ne dejanska skupinska, ne nezavedna. Pomembno je, kako med seboj odzvanjajo.

Johnov zastavek ni bil zgolj teoretičen, konceptualen – dognati, kako so ravni človeške eksistence med seboj povezane, kakšno je bogastvo njihove slojevitosti, temveč se je trudil tudi ustvariti praktične, izkustvene povezave – ne le spoznavanja, tudi delovanja.

*

V času, ko smo se zares srečali, se je ukvarjal s temama zunanje in notranje skupinske dinamike (Southgate, 1983) in skupnostnih svetovalnih krogov (ali krožkov) (Southgate, 1985). Pri zadnjih je šlo za korak naprej od Cathy, ki v stripu izvede »naredi si sam« svetovanje za stanovanjsko zadruho, k bolj instant rešitvi, da dogajanje v skupini opazujejo zunanji krogi udeležencev-opazovalcev, ki kot v okroglem akvariju (*fish-bowl*) spremljajo več ravni skupinskega dogajanja hkrati (denimo: čustveni, organizacijski in proizvodni). Za notranjo in zunanjo skupinsko dinamiko pa velja, da skupinski procesi ne potekajo zgolj zunaj v dejanski skupini, temveč tudi znotraj človeka samega, med več deli njegovega samega sebe, saj ta ni enovit. Notranja skupinska dinamika se oglašča na zunanjo in nasprotno zunanja na notranjo.

Ti ideji nam je predstavil še isto leto na poletni šoli sekcije za skupinsko dinamiko v gradu Štatenberg, kamor smo se preselili s tabora v Marindolu. Poletna šola nam je ostala v spominu ne le po neskončnem ču-ču vlakcu, ki nas je vodil po grajskih sobanah, temveč tudi prav po Johnovi delavnici. Na njej je združil obe ideji tako, da so v notranjem krogu udeleženci igrali razne dele neke imaginarne osebe, ki smo si jo na asociativen način izmislili. Človek, ki smo ga takole frankensteinsko (in štatenberško) ustvarili, je bil nadvse zanimiv lik. Dali smo mu celo ime (Florijan ali Felicijan, priimka se pa ne spomnim). Ko smo drugo jutro v časopisu prebrali osmrtnico za patra s skoraj identičnim imenom (če je bil naš lik Florijan, potem je bil ta Felicijan) in priimkom, nas je vrglo na rit.⁴ Velja pripomniti, da niti udeleženci delavnice niti John nismo bili mistično usmerjeni, nas je pa ta sinhronost zelo zabavala.⁵

Je pa to bila tudi najava vrnitve »h koreninam« – psihoanalize. Danes se ta vrnitev zdi povsem v sozvočju z obdobjem »svinčenih let«. Od eksplozije ego psi-

⁴ Z Zoranom Pavlovičem sva se pogreba tudi udeležila, saj je še eno naključje hotelo, da sva imela prav na dan pogreba v Mariboru, kjer se je ceremonija dogajala, na problemski konferenci mladinske organizacije predstavitev izsledkov raziskave o mladinskih delovnih akcijah (tudi v stripu), ki sva jo izvedla tisto poletje. Zvedela sva, da je bil to zelo priljubljen pater, duša in srce organiziranih romanj.

⁵ Je pa res, da je za idejo notranje in zunanje skupinske dinamike, ki jo je John ta čas razvil, bila, med drugim, inspiracija tudi duhovna razsežnost, ki jo je John prevzel iz del Kena Wilberja.

hologije na vse strani v pomenu slogana osemindesetega, da »je vse možno«, k minimalizmu Lacanovega označevalca ali, na drugi strani, resničnosti travme v otroštvu (Alice Miller). Za Johna je bilo oboje možno. Za nas je to pomenilo, da smo se naslednjih nekaj let na poletnih šolah ukvarjali s skritimi otroki v nas. John (1988) se je pri tem premiku delno vrnil k samoanalizi Karen Horney, a z novim sporočilom, da otrok, ki se skriva v nas, potrebuje zagovornika, nekoga, ki je priča krivicam, ki so se mu godile, nekoga, ki ga lahko neguje in okrepi.⁶ Tokrat je bil glavni medij samoanalize prosto asociativno dopisovanje – malce tudi po vzoru na korespondenco Freuda in Fliessa, ki ga je John razglasil za enega od prezrtih pionirjev samoanalize (Southgate, 1987).

Tu približno, ali točneje v Bohinju, so se prenehali Johnovi kontinuirani obiski in naše redno sodelovanje. Deseta poletna šola sekcije o »psiholoških« pravicah otrok je bila najbolj obiskana, a hkrati tudi labodji spev tega gibanja. Veliko nas je na tisto poletno šolo pripeljalo svoje otroke, zanje pa smo morali potem skrbeti. Ne le za tiste, ki so skriti v nas. Stike z Johnom smo še vzdrževali, a bolj kot posamezniki in njegovi gostje v Londonu, kakor da bi on gostoval v Jugoslaviji, ki je potem tudi ni bilo več.

John formalno ni bil del projekta Tempus, ki je zaznamoval marsikoga od nas in pustil pečat v slovenski sociali, je pa tudi v njem pustil svoj odtis – še zlasti pri nekaterih, ki so bili na praksi v Londonu in se z njim večkrat sestali. Ti so tudi prek bogate mreže stikov, ki jih je John zaradi svoje večstranosti imel, prišli v stik z zanje pomembnimi strokovnjaki.

V Londonu smo Johna obiskovali v prostrani hiši, nedaleč od Hampsteadskega parka, lučaj od Parlamentnega griča, na katerem so otroci lahko spuščali zmaje. Včasih mu je bilo malce nerodno, da živi v tako prestižni četrti, a je bil ponosen na to, da se je tja preselil kot član stanovanjske zadruga. Sčasoma so se drugi člani odselili, John pa je prevzel njihove deleže. Ponosen je bil tudi na svojega soseda Erica Hobsbawma, ki se je nekoč Johnu, mimogrede, na pošti, pohvalil z novim prevodom neke od svojih knjig, John pa njemu nazaj s slovenskimi prevodi v Jugoslaviji – kjer takrat Hobsbawm še ni bil preveden. Je pa bil naslov 12 Nassington Road, NW 3, stalnica v njegovem življenju. John je v svojem času ustanovil številne organizacije – inštitute, centre, založbe – večina jih je imela isti naslov. To je bila njegova »varna baza«, ki mu je omogočala številne izlete, materialna osnova, da se je s Kate ustalil v tokrat Bowlbyjevem centru, in izdajal revijo *Attachment* (Navezanost). Omogočila pa mu je tudi, da je konec življenja, kljub demenci, preživel prijetno v okolju, ki sta si ga ustvarila, in ob jazzu, ki mu ga ni odvzela niti bolezen.⁷

*

Ko rečem, da je bil John eden izmed nas, mislim na dvoje. Na to, da nas je družila sočasnost idej, ki smo se jih lotili in ki so nas pripeljale skupaj. Pa tudi na to, da je bil navaden človek, čeprav je bil izjemen. Bil je učitelj brez katedra.

⁶ Članek je napisal na počitnicah na Krku 13. avgusta 1987.

⁷ Vidimo in slišimo ga lahko na spletu, ko kljub demenci skupaj z Elo igra jazz (Southgate, Southgate in Godel, 2020).

Dostopen in radoveden. Od njega smo se naučili marsikaj. Naučili smo se, da je delo z ljudmi predvsem ustvarjalna praksa, da je nezavedno predvsem ustvarjalna zmožnost, da so proste asociacije lahko umetnost in da ni treba, da jih imamo le kot orodje za mukotrpno rudarjenje po človeški psihi. Da je delo z ljudmi umetnost, kot judo – nežen način učenja, v katerem oba udeleženca padeta, da bi se naučila o življenju nekaj novega.

Pokazal nam je, da je možno ustvarjati sinteze, da ni treba človekove eksistence zvesti na eno samo raven delovanja, da je naše življenje slojevito, da je treba razne ravni bivanja obravnavati spoštljivo, doumeti njihovo konsistenco in načine, kako odzvanjajo na drugih ravneh. Pokazal je, da imamo pravico, morebiti tudi dolžnost, razmišljati široko, da si moramo zaupati in upati ustvarjati pogumne miselne sisteme in da tem sistemom daje konsistentnost etična podlaga – predvsem pravičnosti in zagovornišva šibkih. Da radovednost ustvarja znanje. Da znanje ni kulturna zadeva in da ga lahko ustvarjamo predvsem, če ostanemo, in z njim postanemo, neodvisni.

Opogumljala nas je prav njegova nepretencioznost. Če je bil učitelj, je bil tudi učenec. Če je bil analitik, je bil tudi analizand. Ko je bil avtor, je bil tudi bralec. Tudi ko je bil izumitelj, je bil tudi izum in kot aktivist tudi del akcije. Naučili smo se, da ideje ustvarjamo sočasno in da imamo pravico do radovednosti in pogumnih misli in dejanj.

Smrt sočasnost prekine. A le za toliko, da se prestavi na drugo raven. Na raven skupnega. V tem nas Johnova smrt povezuje.

Vito Flaker

Viri

- Bion, W. R. (1963). *Experiences in groups*. London: Tavistock.
- Flaker, V. (2019). Zašto (opet) grupna dinamika? (predgovor). *Vito Flaker agenda* [blog], sreda, 27. november 2019. Pridobljeno 26. 5. 2021 s <http://vitoflakeragenda.blogspot.com/2019/11/zasto-opet-grupna-dinamika.html>
- Southgate J., & Randall, R. (b.d.). *Psychodynamics of self-managed groups*. Loughborough: Loughborough University.
- Southgate, J. (1983). *Inner and outer group dynamics: working paper No. 1 for students on psychoanalytic counselling and groupwork courses*. London: The Polytechnic of North London.
- Southgate, J. (1985). *Community counselling circles*. London: Institute of Social Inventions.
- Southgate, J. (1987). The forgotten pioneer – Robert Fliess. *Journal of the Institute of Self-Analysis* 1(1), str. 138–153.
- Southgate, J. (1988). The Practice of the therapist advocate. *Journal of the Institute of Self-Analysis* 2(1), str. 21–56.
- Southgate, J., & Randall, R. (1976). *The barefoot psychoanalyst*. London: Association of Karen Horney Psychoanalytic Counsellors.
- Southgate, J., & Randall, R. (1978). Work democracy and character. *Energy and Character*, 9(2).
- Southgate, J., & Randall, R. (1980). *Cooperative and community group dynamics*. London: Barefoot Books.

Southgate, J., & Randall, R. (1988). *Skupinska dinamika v skupnosti*. Ljubljana: Zveza kulturnih organizacij Slovenije in Višja šola za socialne delavce.

Southgate, J., Southgate, E., & Godel, R. (2020). *Jazz and bossa nova at home* [Video]. 26. 6. Pridobljeno 26. 5. 2021 s <https://www.youtube.com/watch?v=2ZX0kgH1wXk>

NOVA SPLETNA STRAN O ZGODOVINI SOCIALNEGA DELA

Junija 2022 smo objavili projektno spletno stran temeljnega raziskovalnega projekta z naslovom »Socialno delo kot družbena naprava solidarnosti: izbrane problematike v zgodovinski in izkušenski optiki («SODELO«).

Spletno stran so ustvarili: Darja Zaviršek (vodja projekta), Irena Šumi, Jelka Zorn, Ana Marija Sobočan, Sara Pistotnik, Tanja Buda in Gašper Krstulović.

Povezava na spletno stran: <https://sodelo.fsd.uni-lj.si/main/>

Če imate materiale, za katere menite, da je dobro, da se ne izgubijo, in so relevantni za razumevanje zgodovine socialnega dela v Sloveniji, vas vabim, da nam jih pošljete na elektronski naslov: darja.zavirsek@fsd.uni-lj.si.

Spletna stran ima tudi moderiran forum, ki je namenjen izmenjavi mnenj in stališč o zgodovini in sedanosti socialnega dela v Sloveniji ter o socialnovarstvenih in socialnopolitičnih vprašanjih. Vabimo vas k sodelovanju!

Povezava na forum: <https://sodelo.fsd.uni-lj.si/main/forum/>

Prof. dr. Darja Zaviršek, Fakulteta za socialno delo

